

Nr 185.

Godkänd av första kammaren den 2 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 2 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av konstitutionsutskottets memorial med förslag till utredning angående riksdagens arbetsformer.

(Konstitutionsutskottets memorial nr 21.)

Till Konungen.

Vid ett stort antal tillfällen särskilt under senare år ha förslag framställts om utredning rörande omläggning av riksdagens arbetsformer. Beträffande dessa förslag och särskilt det svenska utskottsväsendets utveckling under senare tid hänvisar riksdagen till konstitutionsutskottets memorial nr 21 vid innevarande års riksdag.

Av detta memorial har det syntts riksdagen med full tydlighet framgå ej blott, att det förefinnes ett utbrett missnöje med nuvarande anordning av riksdagsarbetet och de för detta arbete gällande formerna, utan också att ingen möjlighet finnes att uppnå ett bättre sakernas tillstånd, såframt ej frågan om riksdagsarbetets lämpliga anordnande överlämnas till en av erfarna representanter för de olika utskotten och i övrigt allsidigt sammansatt kommitté för en förutsättningslös utredning.

Det ligger i sakens natur, att riksdagens konstitutionsutskott, som icke kan äga tillräcklig kännedom om och erfarenhet från bland annat arbetet inom övriga utskott, icke heller kunnat vara i stånd att uppdraga annat än helt allmänna riktlinjer för en omläggning, men erfarenheten visar å andra sidan till fullo, att dylika allmänna riktlinjer för frågans lösning praktiskt skulle sakna värde och betydelse, i den mån det ej tillika vore möjligt att på förhand i detalj påvisa, huru deras genomförande skulle komma att i olika avseenden verka med hänsyn till frågor, som för det nuvarande utskottsarbetet anses vara av central betydelse. Under sådana förhållanden och då riksdagen finner det angeläget både att frågan upptages till prövning i god tid före nästa nya ordinarie val till andra kammaren, så att dess lösning icke uppskjutes tills missnöjet vuxit sig ännu starkare, och att redan från utredningsarbetets början samtliga utskotts erfarenheter tillgodogöras för detta arbete, men ingen lämplig form härför ges under pågående riksdag, återstår efter riksdagens mening endast den utväg, varpå riksdagen ovan riktat upp-

märksamheten. Denna utväg synes vara desto lämpligare, som det kan tänkas visa sig möjligt att utan större rubbningar åstadkomma en mera tillfredsställande arbetsorganisation, därest målsmän för de olika utskotten samtidigt ställas inför uppgiften att anvisa det sätt, varpå jämkningar, som kunde av arbetet inom utskotten eller eljest påkallas, efter deras mening bäst borde åstadkommas. Riksdagen anser självklart, att Eders Kungl. Maj:t vid kommitténs tillsättande kommer att taga skälig hänsyn även till denna synpunkt.

Riksdagen har i främsta rummet velat fästa avseende vid utskottsarbetets planmässiga ordnande. Utredningen bör dock icke begränsas härtill utan även omfatta andra uppslag, som äga samband med riksdagsarbetet och kunna befinnas vara av beskaffenhet att kunna leda till större planmässighet och effektivitet.

Med stöd av vad sålunda anförts, anhåller riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t, med beaktande av ovan angivna synpunkter, ville låta verkställa en utredning angående de ändringar i grundlag och andra författningar, som må finnas nödiga för ett mera ändamålsenligt anordnande av lagtima riksdags arbeten, och före löpande andrakammarvalperiods utgång för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 2 maj 1930.

Med undersätlig vördnad.

Nr 186.

Godkänd av första kammaren den 13 maj 1930.
Godkänd av andra kammaren den 13 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen, angående åtgärder för nedbringande av kostnaderna för skolmateriel.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.)
(Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.)

Till Konungen.

Uti inom riksdagens båda kamrar väckta likalydande motioner har framställning gjorts, att utredning måtte äga rum rörande på vad sätt ett förbilligande av kostnaderna för skolmateriel må kunna åstadkommas, icke minst genom tillämpandet av större enhetlighet och sparsamhet i val av läroböcker.

Första kammarens vederbörande tillfälliga utskott har över den inom denna kammare väckta motionen i grundlagsenlig ordning inhämtat yttrande från skolöverstyrelsen, vilket yttrande bilagts samma utskotts utlåtande.

Den för närvarande gällande grundläggande bestämmelsen angående antagandet av läroböcker i folkskola återfinnes i § 13 av folkskolestadgan. Vidare hava i anslutning härtill givits vissa bestämmelser i § 2 av gällande instruktion för folkskolinspektörer.

Den fråga, som i förevarande motioner beröres, har tidigare vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning, senast genom en inom andra kammaren väckt motion vid 1928 års riksdag.

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket den då väckta motionen hänvisades, inhämtade över densamma i vederbörlig ordning yttrande av skolöverstyrelsen och dessutom bereddes Svenska landskommunernas förbund tillfälle att uttala sig i frågan. De med anledning härav avgivna yttrandena äro såsom bilagor fogade vid sagda utskotts utlåtande nr 8.

I sitt nämnda yttrande erinrade detta utskott i huvudsak följande: Riksdagen hade i skrivelse 1919, nr 128, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande dels i vilken omfattning behov förefunnnes av lättnad i de kostnader, som dittills i regel påvilat familjeförsörjare för anskaffande av erforderlig materiel åt deras barn i folkskolan, dels i vilken utsträckning och på vad sätt det kunde befinnas lämpligt och möjligt att

av allmänna medel bereda lättnader i dessa kostnader, dels ock huruvida och efter vilka grunder en samverkan härutinnan mellan stat och kommun skulle kunna åstadkommas. Sedan chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallat tre sakkunniga för att biträda med den begärda utredningen samt dessa sakkunniga avgivit utlåtande och förslag i ämnet, hade emellertid Kungl. Maj:t den 7 oktober 1927 — med hänsyn till de stora kostnader, som enligt den sålunda verkställda utredningen skulle åsamkas statsverket genom de i förslaget ifrågasatta åtgärderna — förklarat sig finna vad i ärendet förekommit icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Redan dessförinnan hade chefen för ecklesiastikdepartementet anmodat överstyrelsen att skyndsamt till departementet inkomma med förslag till sådana ändrade bestämmelser, som för ifrågavarande önskemåls vinnande kunde anses lämpliga.

I sitt med anledning därav den 28 februari 1927 avgivna utlåtande förklarade överstyrelsen sig finna önskvärt, att i syfte att för framtiden förhindra ett alltför ymnigt ombyte av läroböcker vissa åtgärder lämpligen vidtoges. Dessa åtgärder syntes överstyrelsen delvis vara av beskaffenhet att kunna genom överstyrelsens egen försorg bringas till vederbörandes beaktande, under det andra åtgärder åter torde behöva föranleda närmare föreskrift av Kungl. Maj:t. Beträffande dessa båda grupper av åtgärder framlade överstyrelsen förslag i sitt utlåtande.

Då berörda riksdagsutskott hade att behandla den 1928 väckta motionen i ämnet, hade emellertid, enligt vad utskottet inhämtade, inga åtgärder vare sig av Kungl. Maj:t eller överstyrelsen uti ifrågavarande syfte vidtagits. Dock förutsatte utskottet, att inom den närmaste framtiden åtgärder från Kungl. Maj:ts sida vore att förvänta i huvudsaklig överensstämmelse med vad överstyrelsen därom föreslagit. Utskottet, som fann de av motionärerna framförda synpunkterna i fråga om önskvärdheten av ett förbilligande av skolmaterielen behjärtansvärda, hemställde därför, att med ytterligare åtgärder i ämnet borde tills vidare anstå i avvaktan på de verkningar, som kunde bli en följd av de i utsikt ställda bestämmelserna.

Sedan vederbörande tillfälliga utskott år 1928 stannat för avstyrkande av den då föreliggande motionen, i förhoppning att åtminstone vissa av de i motionen berörda missförhållandena skulle avlägsnas genom från Kungl. Maj:ts eller skolöverstyrelsens sida förväntade åtgärder, hava, enligt vad riksdagen inhämtat, inga andra åtgärder uti ifrågavarande avseende vidtagits än att, på sätt framgår av skolöverstyrelsens i nu förevarande ärende avgivna yttrande, frågan om standardisering av läroböcker genom anordnande av någon form för statlig förlagsverksamhet eller genom statligt fastställande av vissa typer för läroböcker av chefen för ecklesiastikdepartementet den 24 september 1928 hänskjutits till utredning av 1927 års sakkunniga för behandling av vissa frågor rörande det högre skolväsendet. Såsom skolöverstyrelsen påpekat skulle denna utredning närmast hova avseende på de allmänna läroverken, men i utredningsdirektivet framhålles, att densamma också bör gälla andra, med dem jämförliga läroanstalter.

De nu rådande förhållandena i fråga om läroböcker och skolmateriel äro icke tillfredsställande. Riksdagen bortser därvid från den omgestaltning av den geografiska och historiska lärobokslitteraturen, som blev en ofrånkomlig följd av världskriget. Ymnigheten av olika läroböcker i samma ämne är enligt riksdagens mening för stor, ombyten av läroböcker och upplagor ske för ofta, och utgifterna för det allmänna och för elevernas föräldrar bliva till följd härav onödigt betungande. De möjligheter, som förefinnas att genom skolråden till något reducerat pris inköpa läroböcker och skolmateriel, torde icke i tillräcklig utsträckning utnyttjas. I många fall förekomma läroböcker av så lokalt begränsad användning, att eleverna vid flyttning till andra skolor av samma slag måst köpa nya böcker, och detta har även starkt bidragit till skapandet av ett i viss mån kaotiskt tillstånd. Det vill synas, som om man genom standardisering och rationalisering skulle kunna göra besparingar på detta område utan att behovet av en god lärobokslitteratur fördenskull behövde eftersättas.

Olika vägar kunna tänkas till ett bättre sakernas tillstånd. Såväl i motionerna som i de tidigare yttrandena i ämnet hava vissa riktlinjer givits. Riksdagen har särskilt beaktat det uppslag, som landskommunernas förbund givit i sitt nämnda yttrande till 1928 års riksdagsutskott och som riksdagen finner värt att tagas under omprövning. Emellertid hava i skolöverstyrelsens uti förevarande ärende avgivna utlåtande till Kungl. Maj:t närmare utformade förslag framställts. Riksdagen betraktar för sin del dessas förverkligande såsom en lämplig första åtgärd, ägnad att i viss mån motverka de missförhållanden, som nu råda.

Med anledning av skolöverstyrelsens gjorda påpekande vill riksdagen framhålla, att, ehuru den anbefallda utredningen otvivelaktigt kommer att erhålla någon betydelse även för folkskolans läroboksfråga, önskligt synes vara, att vid utredningen grundligt undersökas möjligheterna att lösa denna betydelsefulla fråga även genom åtgärder, som direkt taga sikte på folkskolans och jämförliga läroanstalters läroboksfråga. Riksdagen förutsätter, att vid denna utredning tillbörlig hänsyn kommer att tagas till att icke det utan tvivel önskvärda enskilda initiativet på läroboksområdet hämmas.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla om snar utredning på vad sätt ett förbilligande av kostnaderna för skolmateriel må kunna åstadkommas, icke minst genom tillämpandet av större enhetlighet och sparsamhet i val av läroböcker; samt att Eder Kungl. Maj:t täcktes fortast möjligt vidtaga de åtgärder, som av utredningen eventuellt kunna visa sig erforderliga.

Stockholm den 13 maj 1930.

Med undersåtlig vördnad.

Nr 187.

Godkänd av första kammaren den 13 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 13 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen, rörande vissa ändringar i förordningen den 29 november 1867 angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande.

(Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.)

(Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.)

Till Konungen.

Inom riksdagens båda kamrar hava likalydande framställningar gjorts om övertvägande av sådan ändring av förordningen den 29 november 1867 angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande, att de grav- och boplatzfynd i Skåne, som anträffades vid av Lunds universitets historiska museum företagna grävningar och undersökningar, måtte förbli inom nämnda museum, att inom samma landskap påträffade fynd av guld, silver och koppar skulle till lagstadgat inlösningsbelopp av upphittaren eller vederbörande ortsmyndighet hembjudas Lunds universitets historiska museum — dock att statens historiska museum skulle äga rätt att i särskilda fall och efter inhämtande av Eders Kungl. Maj:ts tillstånd förvärva sådana föremål av sistnämnda slag, som kunde anses oundgängligen nödvändiga för den totalbild av de olika landskapens kulturhistoria, som ifrågavarande museum borde kunna meddela — samt att samma bestämmelser angående avlåtande av kyrkliga inventarier inom Skåne skulle gälla för Lunds universitets historiska museum som för statens historiska museum.

Riksdagens vederbörande utskott hava i den ordning, 46 § riksdagsordningen stadgar, inhämtat yttranden över motionen av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien ävensom av filosofiska fakulteten vid universitetet i Lund. Dessutom har t. f. kanslern för nämnda universitet, biskopen E. Rodhe, avgivit utlåtande över motionen.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande har vitterhetsakademien först erinrat därom, att akademien med tillstyrkande skrivelse den 7 januari 1930 till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet överlämnat riksantikvarens i skrivelse den 2 samma januari gjorda hemställan om tillkallande av

särskilda sakkunniga för utlåtande och förslag till åtgärder för att bringa kulturminnesvården i närmare överensstämmelse med de förändrade förhållanden och krav, som utvecklingen i olika hänseenden medfört, sedan gällande lagstiftning och organisation fingo sina nu bestående former. I riksantikvariens skrivelse behandlas även frågan om provinsmuseernas ställning i förhållande till statens historiska museum. En allsidig utredning av detta spörsmål begäres. Emellertid avstyrker akademien motionen med följande motivering: Akademien har all anledning vitsorda, att Lunds universitets historiska museum hör till de provinsmuseer, som böra erbjudas möjligheter att i vidare utsträckning än hittills representera de samlingsområden, det har gjort till sina. Huruvida det därför skulle vara riktigt att till förmån för detta enda museum ställa övriga större och välskötta museer i Skåne i en sämre ställning, därtill anser sig akademien för närvarande icke behöva intaga någon ståndpunkt. Akademien anser, att det borde vara alldeles utslutet, att vår sedan århundraden enhetliga rikslagstiftning på fornminnesvårdens område nu skulle sönderbrytas genom en speciallagstiftning för ett enda landskap. Tillskapande av en dylik speciallagstiftning skulle vara i hög grad ägnad att försvåra lösningen av det stora problemet för hela riket och dessutom med visshet uppkalla andra partikularistiska intressen i andra landsändar till skada för den naturliga gemensamhetskänsla, som bör vara det bärande.

Riksantikvarien yttrade vid ifrågavarande sammanträde huvudsakligen: Det är långt ifrån, att akademien skulle bestrida önskvärdheten av att tillgodose Lunds universitets historiska museums utveckling till en rik och för sitt universitet gagnelig institution. Detta museum tillhör de utom Stockholm belägna museer, som böra erbjudas bättre tillfälle än hittills att rikt och allsidigt representera sina naturliga samlingsområden. Och för att erhålla lämpliga lagstadgade former härför har akademien, innan ens någon motion i detta syfte överhuvudtaget framkommit, ingått till regeringen med en anhållan om en allsidig utredning om de åtgärder, som vore erforderliga för att tillgodose icke blott Lunds universitets historiska museums utan även andra stora och välskötta landsortsmuseers rimliga krav och intressen vid sidan av statens historiska museum. Vad akademien vänt sig emot, är en speciallagstiftning till förmån för ett enstaka museum.

Vid det sammanträde med akademien, där ovanberörda utlåtande beslöts, var herr Rydbeck av skiljaktig mening och yttrade i huvudsak: Då den ännu gällande fornminneslagen sanktionerades 1867, var det helt naturligt, att statens historiska museum, såsom landets enda i stort verksamma fornminnesinstitution, erhöll monopol på de grav- och boplats- samt guld- och silverfynd, som påträffades ute i bygderna. Nu äro emellertid förhållandena väsentligt ändrade. De museer, som uppvuxit runt om i landet, göra mer och mer sina krav på museal decentralisation gällande. Genom sin storlek, genom sitt läge i en skarpt avgränsad, från Stockholm långt avlägsen kulturprovins, genom sin vetenskapliga inriktning och ledning samt genom föreståndarens skyldighet att vid Lunds universitet utbilda arkeologer av

facket, intager nämnda universitets historiska museum en alldeles särskild ställning. Oavsett nu gällande föråldrade lagbestämmelser kan icke detta museum ur vare sig museal eller rent vetenskaplig synpunkt vara mera tributskyldigt till statens historiska museum än vad universitetens övriga institutioner kunna anses vara gentemot motsvarande institutioner i Stockholm. Den inom akademiens majoritet förhärskande åsikten gör gällande, att alla de vackraste och ur vetenskaplig synpunkt viktigaste förhistoriska fynden skola förvaras i statens historiska museum. Det måste på allvar ifrågasättas, om det kan vara för forskningen gagneligt att till verklig skada för Lunda-museets utveckling fortfarande fasthålla vid denna centralisationsprincip utan att taga hänsyn till vårt lands enorma utsträckning och till den väsentliga skillnaden mellan den äldsta kulturen i Sydsverige och den, som kännetecknar landets övriga delar, en åtskillnad, som saknat motstycke i de övriga nordiska länderna. De synpunkter jag framhållit få icke i någon mån betraktas som utslag av separatistiska skånska strävanden. Det är ett verkligt riksintrasse, att de i landsorten belägna universiteten och dess olika organ beredas de bästa tänkbara utvecklings- och arbetsmöjligheter. För en universitetsinstitution, som lever i en atmosfär av forskningens och arbetets frihet, inverka beroendet och tributskyldigheten till ett i Stockholm beläget museum i hög grad hämmande.

De vid ifrågavarande sammanträde icke närvarande ledamöterna av akademien A. Kock, E. Wrangel, C. M. Fürst och M. P:son Nilsson hade uttalat, att det ur såväl museal som vetenskaplig synpunkt vore synnerligen önskvärt, om motionen kunde vinna riksdagens bifall.

Filosofiska fakulteten i Lund yttrade: Det förefaller orimligt, att enligt gällande lag en vid Lunds universitet knuten och av detta kontrollerad institution skall vara skyldig att till en annan statsinstitution lämna i tribut just de värdefullaste fynden, om så påfordras. Det kan knappast anses lämpligt, att universitetets historiska museum skall behöva som en nåd utbedja sig att få behålla de fornsaker, vilka böra tillfalla detsamma som en naturlig och självklar följd av dess eget arbete. Fakulteten finner det synnerligen önskvärt, om motionen vinner riksdagens bifall.

T. f. kanslern för Lunds universitet biskopen Rodhe tillstyrker åtgärders snara vidtagande för att tillförsäkra historiska museet i Lund en ställning, som möjliggör, att det bättre än hittills må kunna fylla sin uppgift.

På kulturminnesvårdens område hava de senaste decennierna kunnat uppvisa en rik och omfattande utveckling. Intresset för gångna tiders kultur har vidgats och fördjupats samtidigt som en livlig hembygds- och ortsforskning förbundit detta intresse med känslan för hembygdens historiska och kulturella egenart. En av frukterna av denna verksamhet äro de flerstädes upprättade provinsmuseerna, vilka vart på sin ort strävat efter att kunna lämna en samlad bild av ortens liv i forntid eller nutid.

Då den gällande förordningen angående forntida minnesmärkens fredande och bevarande bär ett så tidigt datum som den 29 november 1867, är det

mot bakgrunden av nyss antydda utveckling uppenbart, att dess bestämmelser icke kunna vara på ett tillfredsställande sätt avpassade för förhållanden, som sedan dess tillkomst undergått så betydande förändringar. Särskilt framträder detta, då det gäller förhållandet mellan statens historiska museum och provinsmuseerna. Den monopolställning, som statens historiska museum av ålder intagit, har icke längre sitt ursprungligen självfallna berättigande. Provimuseernas krav på en decentralisation i viss utsträckning av landets fornminnesvård kunna icke längre rimligen tillbakavisas. Den rikedom på fornminnen, som statens historiska museum besitter, möjliggör också hänsyn till ortsintressen utan att riksintresset åsidosättes.

Riksdagen får emellertid erinra därom, att det just är från dessa utgångspunkter, som riksantikvarien gjort sin ovan omförmälda hemställan om tillkallande av särskilda sakkunniga för utredning om och förslag till sådana åtgärder, som kunna bringa kulturminnesvården i landet i närmare överensstämmelse med de förändrade förhållandena. Frågan om provinsmuseernas ställning till statens historiska museum är därvid också ämnad att i hela sin vidd upptagas till behandling. Vitterhetsakademien har, såsom omförmälts, med tillstyrkande skrivelse av den 7 januari 1930 vidarebefordrat framställningen till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet.

Nu förevarande motioner taga sikte på ett särskilt fall av det allmänna intresse, som provinsmuseerna på ifrågavarande område företräda gentemot statens historiska museum. Såsom i motionerna framhålles intar dessutom Lunds universitets historiska museum i viss mån en särställning bland provinsmuseerna dels på grund av sin betydelse i vetenskapens och den vetenskapliga undervisningens tjänst, dels också på grund av sin ställning som ett statens tillhörigt museum. Riksdagen fäster därvid särskilt avseende vid dess ställning inom den arkeologiska undervisningen vid universitetet och de därav föranledda kraven på största möjliga fullständighet och utvecklingsduglighet. Dessa krav bliva, då det gäller Lunds universitet, av särskild betydelse på grund av det långa avståndet till Stockholm, som för de i Lund studerande försvårar eller omöjliggör begagnandet av det material, som statens historiska museum har att bjuda.

Riksdagen anser det vara av vikt, att de synpunkter, som nu framhållits i fråga om Lunds universitets historiska museum, vid en blivande utredning av förevarande spörsmål bliva beaktade.

På grund härav får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föranstalta, att vid den utredning, som må komma till stånd med anledning av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens ovanberörda, den 7 januari 1930 hos statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet gjorda framställning jämväl de i förevarande motioner framförda synpunkterna måtte tagas i övervägande.

Stockholm den 13 maj 1930.

Med undersätlig vördnad.

Nr 188.

Godkänd av första kammaren den 13 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 13 maj 1930.

Riksdagens skrivelse till Konungen rörande undersökning angående lantarbetarnas bostadsförhållanden.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.)

(Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.)

Till Konungen.

Inom riksdagens båda kamrar hava likalydande framställningar gjorts, i syfte att undersökning av lantarbetarnas bostadsförhållanden måtte äga rum samt att snarast möjligt för riksdagen måtte framläggas förslag till åtgärder dels för avhjälpande av nu rådande bristfälligheter och dels för tryggande i framtiden av en bättre ordning bland annat genom en med tillräckliga befogenheter utrustad bostadsinspektion på landsbygden.

Riksdagens vederbörande utskott har i den ordning, 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttranden över motionerna från socialstyrelsen, varjämte Svenska lantarbetareförbundet och Svenska lantarbetsgivarnas centralförening beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

Frågan om lantarbetarnas bostadsförhållanden har sedan länge uppmärksamats, och värdefulla utredningar hava redan verkställts till belysning av frågan. Riksdagen får härutinnan hänvisa särskilt till socialstyrelsens i ärendet avgivna yttrande. Inom nämnda styrelse pågår jämväl för närvarande kompletterande utredning i ämnet, och styrelsen anser, att denna utredning bör kunna slutföras inom en nära framtid.

Av vad som blivit bekant framgår, att lantarbetarnas bostäder under senare år rätt väsentligt förbättrats, men att fortfarande på skilda håll inom landet brister kvarstå att avhjälpa. Omfattningen och arten av dessa brister samt anledningen till desamma torde bliva bättre kända genom den utredning, med vilken socialstyrelsen är sysselsatt. Härmed bör emellertid enligt riksdagens mening utredningsarbetet icke avslutas. Goda bostäder för landsbygdsbefolkningen äro nämligen av utomordentlig betydelse för folkhälsan i allmänhet och bidra därjämte verksamt till att tillräcklig och fullgod arbetskraft stannar vid jordbruket. Landsbygdens bostadsfråga är därför ett viktigt samhällsintresse, för vars tillgodoseende det kan finnas skäl att det allmänna inträder. En undersökning på området synes därför icke böra stanna med socialstyrelsens utredning, som lär vara av rent beskrivande art. Om

ytterligare utredning ger vid handen, att bristerna hos de bostäder, som upplåtas åt stora grupper lantarbetare, äro av den art och omfattning, att särskilda åtgärder böra vidtagas för deras avhjälpande, bör därför undersökning ske, om och på vad sätt det allmänna skall på annat sätt än nu gällande bestämmelser göra möjligt ingripa reglerande eller stödjande på området.

Det synes därvid först böra prövas, huruvida icke inom nu gällande lagstiftnings ram förbättringar kunna ernås exempelvis genom en effektivare tillämpning av hälsovårdsstadgans bestämmelser och en fastare övervakning av bestämmelsernas tillämpning. Genom utvidgning av dispensärverksamheten torde även förbättrade förhållanden kunna ernås. Hemkonsulentverksamheten synes kunna utvidgas och kraftigare ekonomiskt understödjas och på så sätt sträcka sin rådgivande uppgift till vidare kretsar än som nu är möjligt.

Härjämte lärer uppmärksamhet böra riktas på anordnande av en särskild bostadsinspektion på landsbygden. Genom en sådan inspektions sakkunniga och rådgivande verksamhet kunde säkerligen bättre förhållanden ernås i bland annat det utan tvivel icke obetydliga antal fall, där ett avhjälpande av förefintliga brister kunde ske utan nämnvärda kostnader. Av betydande värde kunde även den upplysningsverksamhet i bostadshygieniskt avseende bliva, som en sådan inspektion borde utöva.

Fordras för erhållande av tillfredsställande bostäder nya byggnader eller större reparationsarbeten, torde man icke kunna undgå att beakta, att frågan om reformer rörande bostäder åt de med lantbruk arbetande, såväl självständiga idkare som anställda, på det närmaste sammanhänger med jordbruksnäringens allmänna ekonomi. Under nuvarande för jordbruket tryckta förhållanden synes det ej kunna ifrågasättas, att lantarbetsgivarna skulle kunna åläggas att för anskaffande av bostäder åt sina arbetare ikläda sig nya kostnader av sådan omfattning, att dessa komma att kännbart öka jordbruksnäringens ekonomiska svårigheter. En mycket viktig detalj av den fortsatta utredningen torde därför bliva att lösa frågan, i vilken utsträckning och på vad sätt det allmänna i dylika fall bör träda hjälpande emellan.

Med hänsyn till vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om fortsatt undersökning rörande lantarbetarnas bostadsförhållanden samt utredning om och på vad sätt genom åtgärder från det allmännas sida bristfälligheter på detta område skola avhjälpas och för framtiden i möjligaste mån förhindras att uppstå ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 13 maj 1930.

Med undersätlig vörndnad.